LAUSUNTO

Helsinki, 1.2.2019

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta

Viite: Asiantuntijakuuleminen Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tiistai 05.02.2019 klo 12:15

Asia: HE 93/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista, alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta, yksityisistä työnvälityspalveluista sekä taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, puh. 0400 516 018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Järjestöjen mahdollisuus toimia kasvupalveluiden tuottajina sekä työllisyyspalveluiden kehittäjinä tulee turvata
- SOSTE korostaa, että järjestöillä ja säätiöillä tulee olla yhtäläinen mahdollisuus saada kansallisista varoista myönnettävää tukea palvelujen kehittämiseen ja palvelutoiminnan käynnistämiseen kuin yrityksillä.
- Työllisyyspoliittinen avustusmuoto tulee säilyttää
- SOSTE katsoo, että koko kasvupalvelu-uudistuksen osalta tulisi tehdä laajempi selvitys uudistuksen vaikutuksista järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden toimintaan. Samalla tulisi selvittää uudistuksen vaikutukset kunnallisten työpajojen toimintaan.
- Työnhakijan palvelutarpeen arviointi kaipaa yhä selkeyttämistä.
- SOSTE esittää, että monialaisen palvelutarpeen arviointi tulisi aina lähteä yksilölähtöisesti ja keinotekoista työttömyyden kesto- tai ikärajoista luovuttaisiin.
- SOSTE esittää, että palkkatuen määrä pidetään selkeänä ja enintään kirjaukset poistetaan.

LAUSUNTO

SOSTE kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa saamastaan lausuntopyynnöstä sekä kutsusta kuulemiseen.

Vielä käsittelyssä olevan lakiesityksen alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista (HE35/2018) mukaan maakunnan tulee järjestää kasvupalveluja erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymiseksi (19§). SOSTE toivoo, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tarkastelee nyt käsillä olevia lakiesityksiä tästä erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien sekä järjestöjen toimintaedellytysten näkökulmasta.

Tätä lausuntoa varten olemme konsultoineet keskeisiä työllisyyden parissa toimivia jäsenjärjestöjämme.

Järjestöjen mahdollisuus toimia kasvupalveluiden tuottajina sekä työllisyyspalveluiden kehittäjinä tulee turvata

Lähes 60 % työnhakijoiden ja yritysten palveluista hankitaan tällä hetkellä yksityisiltä palveluntuottajilta ja järjestöiltä. 20 % näistä TE-palvelujen tuottajista on järjestöjä, säätiöitä ja yhdistyksiä. Vaikeimmin työllistettävien osalta palveluntuottajat ovat olleet pääasiassa kolmannen sektorin toimijoita. On todennäköistä, ettei yksityisillä palveluntuottajilla ole liiketaloudellisia mahdollisuuksia toimia vaikeasti työllistyvien palveluntuottajina, vaikka kiinnostusta olisikin. Järjestöillä on kiinnostusta, kokemusta ja osaamista vaikeimmin työllistyvien palvelujen tuottamiseen, mutta mm. voittoa tuottamattomuuden periaate ja liiketoimintaosaamisen riittämättömyys toimia kilpailluilla yksityisillä markkinoilla huolettaa.[i]

SOSTE

Jotta järjestöjen mahdollisuus toimia kasvupalveluiden tuottajina sekä työllisyyspalveluiden kehittäjinä turvataan jatkossa, ei lainsäädäntö saa aiheuttaa tähän esteitä. ***SOSTE korostaa, että järjestöillä ja säätiöillä tulee olla yhtäläinen mahdollisuus saada kansallisista varoista myönnettävää tukea palvelujen kehittämiseen ja palvelutoiminnan käynnistämiseen kuin yrityksillä.*** Lakiesitys alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta ei tätä nyt mahdollista.

Esityksessä ehdotetaan, että työllisyyspoliittinen avustusmuoto lakkaisi. ***SOSTE ei pidä työllisyyspoliittisen avustusten poistumista tarkoituksenmukaisena ja esittää että työllisyyspoliittinen avustusmuoto säilytetään.*** Esitykseen on kirjattu maakuntien mahdollisuus hankkia järjestöiltä työttömien työllistymisen edistämiseen tarkoitettuja palveluja, joiden sisältö voi olla osittain tai kokonaan nykyisten typo-avustuksella rahoitettujen hankkeiden kaltainen. Markkinaehtoiseen järjestelmään tuottajaksi ryhtyminen on useille järjestötoimijoille iso askel. SOSTE korostaa, että mikäli työllisyyspoliittisista avustuksista luovutaan, maakunnilla tulee olla mahdollisuus solmia myös kumppanuussopimuksia järjestöjen kanssa ja näin säilyttää ja kehittää hyviä toimintamalleja, joita järjestöissä on nykyäänkin työllisyyspoliittisten hankkeiden avulla luotu.

Esityksessä on pyritty tuomaan esiin vaikutukset yhdistyksiin ja järjestöihin. Vaikutuksina tuodaan esiin, kuinka työllisyyspoliittisen avustuksen poistuminen voi välillisesti vaikuttaa kolmannen sektorin osuuteen aloitetuista palkkatukityöpaikoista. Tämä on hyvin kapea näkökulma. Palkkatukityöpaikat on vain murto-osa kaikesta siitä työstä mitä järjestöt, yhdistykset ja säätiöt tekevät työllistymisen edistämiseksi erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien osalta***. SOSTE katsoo, että koko kasvupalvelu-uudistuksen osalta tulisi tehdä laajempi selvitys uudistuksen vaikutuksista järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden toimintaan. Samalla tulisi selvittää uudistuksen vaikutukset kunnallisten työpajojen toimintaan.***

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluita ja palveluprosessia tulee yhä vahvistaa palkkatukea unohtamatta

Työnhakijan palvelutarpeen arviointi kaipaa yhä selkeyttämistä. Esityksen mukaan maakunta päättää itsenäisesti antaako se palvelutarpeen arviointitehtävän palveluntuottajalle ja miltä osin vai hoitaako se palvelutarpeen arvioinnit itse. Oikea-aikainen palvelutarpeen arviointi ja asiantunteva palveluohjaus ovat keskeisiä asiakaslähtöisten palvelukokonaisuuksien toteuttamisessa. Ehdotus mahdollisesta digitaalisesta tai puhelimitse tehdystä palveluntarpeen arvioinnista on haasteellinen. Työnhakijoiden digitaalisissa taidoissa sekä luetun ymmärtämisessä voi olla puutteita. Tämä voi johtaa virheellisten ja puutteellisten tietojen antamiseen, jolloin tarkempaa palvelutarpeen arviointiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin pääsy voi viivästyä. Esityksen mukaan henkilöasiakkaan palvelutarpeen arviointi tulisi tehdä siten, että siinä tunnistettaisiin mahdollisimman varhain asiakkaan työkyvyn tuen ja kuntoutuksen tarve. Tämä edellyttää asiakkaan henkilökohtaista kohtaamista.

Vaikka maakunnan ja palveluntuottajan tulisikin pyrkiä tunnistamaan eri palvelujen yhteensovittamisen tarve jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, voi tämä käytännössä olla hankalaa. ***SOSTE esittää, että monialaisen palvelutarpeen arviointi tulisi aina lähteä yksilölähtöisesti ja keinotekoista työttömyyden kesto- tai ikärajoista luovuttaisiin.*** Tarve tulisi määritellä aina kun työnhakijalla on pitkäaikaistyöttömyyden riski. Monialaisen palvelutarpeen arviointi tulee tehdä myös työnhakijan ilmaistaessa siihen toiveen. Erityisesti vammaisten työnhakijoiden on nykyään ollut vaikeuksia päästä

monialaisen palvelun piiriin. Työnhakijan elämäntilanne voi myös muuttua äkillisesti sellaiseksi, että monialainen palvelu olisi tarpeen, vaikka pitkäaikaistyöttömyyden kriteerit eivät täytykään.

Lakiesityksen alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta mukaan palkkatuen myöntämisen perusteena (23 §) voi olla vamma tai pitkäaikaissairaus, joka maakunnan arvion mukaan olennaisesti sekä pysyvästi tai pysyväisluonteisesti alentaa tuottavuutta tarjotussa työtehtävässä. SOSTE on jo aiemmissa lausunnoissa tuonut esiin riskin, ettei työvoimahallinnolla (jatkossa maakunnalla) ole riittävää ammattitaitoa ja osaamista vammaisten ja osatyökykyisten taitojen, osaamisen ja kykyjen arvioinnista sekä siitä, minkä verran henkilön sairaudesta on todellista haittaa ko. työtehtävän hoitamiseen. SOSTE esittää, että ko. päätöksistä vastaavien ammattitaitoa ja osaamista vammaisten ja osatyökykyisten tunnistamisessa ja taitojen, osaamisen ja kykyjen arvioinnissa täydennetään yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa.

SOSTE on myös jo aiemmissa lausunnoissa tuonut esiin palkkatuen määrään (25 §) liittyvät epäselvyydet. Lain mukanaan palkkatuki määritellään enimmäisprosentein (30, 40 tai 50 % palkkauskustannuksista). Ko. kirjaus antaa mahdollisuuden enimmäisprosenttien alittamiseen. Tämä johtaa työnhakijoiden epätasa-arvoiseen kohteluun. Edellisen palkkatukiuudistuksen tarkoituksena oli saada prosenttimäärien kautta työnantajille ennakoitavuutta siihen, kuinka paljon palkkatukea henkilön palkkaamiseen saa. Mahdollisuus prosenttien alittamiseen vähentää ennakoitavuutta entisestään palkkaamistilanteessa. ***SOSTE esittää, että palkkatuen määrä pidetään selkeänä ja enintään kirjaukset poistetaan.***

Lopuksi

Näiden sisältölakien käsittely erillisinä lakiesityksestä alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista (HE35/2018) vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista. Lakiesityksessä on otettu huomioon muutamia SOSTEn esittämiä muutosehdotuksia, vaikka se yhä kaipaa selkeyttämistä. SOSTE kiittää, ettei työnhakijaa rangaista palveluntuottajan valitsematta jättämisestä vaan tarpeen mukaan maakunnan tulee osoittaa palveluntuottaja. Olemme tyytyväisiä, että esitykseen on lisätty säännöksiä maakunnan velvollisuudesta käyntiasioinnin järjestämiseksi. Kiitämme myös, että sosiaalisia yrityksiä koskeva laki jätettiin kumoamatta.

---

[i] Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 34/2018: Näkymiä tulevaan kasvupalvelumarkkinaan. Tutkimus yksityisistä palveluntuottajista kasvupalvelujen tuottajina (https://tem.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-327-347-4)